

ZARIFA

Leesexemplaar

ZARAFÁ

BARBARA ROTTIERS

P E L C K M A N S

Voor kleine Louis die zichzelf al supergroot vindt

Voor Mosi, die bij zijn geboorte op 1 april 2024 een
gigaverantwoordelijkheid met zich meekreeg:
zijn diersoort, de bedreigde Rothschildgiraf,
mee in stand houden

Voor Sylvie, Annemie en Marijke die als geen ander kunnen
supporteren aan de kant van de weg

ZARAFAS ROUTE

‘Ik denk dat ik in mijn vorig leven een giraf was,’ heb ik ooit eens al lachend gezegd, ‘ik herken me in hun mix van elegantie en onhandigheid.’

Met zulke uitspraken moet je voorzichtig zijn. Voor je het weet zetten die gedachten zich vast in je hoofd tot je het ook zelf gaat geloven: ooit was ik een giraf. In mijn kindertijd heb ik nog samen met mijn moeder, vader en broer over de savanne geslenterd. Mijn lievelingseten is niet spaghetti, sushi of friet maar de blaadjes van een acaciaboom.

Dat gaat zover dat je tijdens een bezoek aan de dierentuin ineens tegen een van de giraffen zegt: ‘Kijk eens wie we hier hebben. Dag tante Leen! Wat fijn om je weer een keertje te zien.’

Het is belangrijk om dan even afstand te nemen en tegen jezelf te zeggen: ‘Barbara, jij bent geen giraf. Jij bent jij, een mens, en dat is prima.’

De mensen staarden altijd naar me. Deden ze dat lang aan een stuk, dan kregen ze een stijve nek. Want ik was groot. Hoog vooral. Wel vier meter. Mijn lengte was altijd een dingetje. Net als bij basketbalspelers. De monden van de mensen hingen open van verbazing. Ook hadden ze knikkende knieën. Dat zag ik niet, maar dat wíst ik. Want mensen waren onder de indruk. Ze vonden het spannend om me te zien. Want nooit eerder zagen ze een giraf. En dat is wat ik was: een giraf. Mijn naam was Zarafa en ik was de eerste giraf in Frankrijk. In het jaar 1827 ging ik te voet van Marseille naar Parijs. Ik was een geschenk voor de Franse koning. In Parijs ging ik in de dierentuin wonen.

Zarafa is Arabisch voor giraf. Die naam kreeg ik niet bij mijn geboorte. En ook tijdens mijn leven werd ik niet één keer Zarafa genoemd.* Dat kwam pas later. Tijdens mijn leven was ik gewoon ‘de giraf’. Er waren toen nog geen andere giraffen in Frankrijk dus een risico op vergissen was er niet. Koosnaampjes kreeg ik wel in overvloed: van ‘hare koninklijke hoogheid’ tot ‘de Egyptische prinses’ of ‘onze geadopteerde dochter’. En die werden allemaal met evenveel liefde en ontzag uitgesproken.

* Voor het gemak doen we dat in de rest van dit boek wel

De ontvoering

Ooit was ik klein.* Als kalfje ben ik in het Afrikaanse land Soedan gevangengenomen. Samen met mijn moeder kuierde ik zorgeloos over de savanne. Terwijl zij blaadjes van de bomen at, dronk ik haar verse warme melk. Ineens bewoog er iets in het gras. Het was geen cheeta of leeuw. Het waren mensen. Mannen met harde stemmen. Enkele van hen slopen naar mijn moeder toe, de anderen kwamen op mij af. Ze namen me te grazen en met mijn eigen ogen moest ik aanzien hoe mijn moeder neerzeeg, nadat ze was geraakt door een speer. De mannen gaven niks om haar. Ze lieten haar levenloze lichaam als een zak huisvuil achter in het gras. Vanaf dan waren ze alleen nog maar met mij bezig. Ik was het enige wat voor hen telde. In paniek probeerde ik te ontkomen. Zwaaiend met mijn nek deelde ik kopstoten uit. Mijn hoefjes traptten in het rond. Ze waren me te slim af met een eenvoudig net. Alles ging heel snel. Ze grepen me vast en sleepten me een eind verderop. Tegenstribbelen had geen zin.

* Al is klein zelfs voor een pasgeboren girafje wellicht niet het juiste woord: bij de geboorte is een giraffenkalf al 1,5 tot 2 meter groot en weegt het zo'n 60 kg.

Het voelde alsof ik zelf gespiesd was, net als mijn moeder, door vijf priemen van ijs. Ondertussen werd druk heen en weer geroepen: 'Let op die poot! Dat jong moet gezond bij de baas aankomen of we zijn ons geld kwijt!' 'Let zelf op en zorg dat ze niet gewond raakt.' Met het ieniemini greintje voorzichtigheid dat deze ruwe kerels in zich hadden, hieven ze me op een kameel.

Verdoofd van verdriet was ik. Op de kameel naast me hing nog een ander giraffenkalf te treuren. Ook zij was net geschaakt. We waren te moe en te veel van slag om elkaar te besnuffelen. In twee onhandige bewegingen kwam mijn kameel overeind. Door de wiegende cadans van haar stap viel ik in slaap op haar bed van bulten. Ik gaf me over aan wat zou komen.

In het begin huilde ik veel. Maar nooit luid. Wij giraffen huilen in stilte, net als de meeste dingen die wij doen. Ik kreeg melk van de koeien die voor ons uit liepen. Dat verzachtte het verdriet.

Kan ik beginnen? Ja? Oké.
Goiedag. Mijn naam is dus
De Schepper. De Schepper Lucien. Ik heb net de
giraf geschept. Geschiept ... geschopt ...
gescha ... de giraf ge-cre-ëerd. Pardon, dat zijn de
zenuwen hé. Ik ben niet gewend om voor tv te
spreken. Er lagen hier op mijn werktafel nog een aantal
ledematen te slingeren. Zegt ons Linda, mijn vrouw:
'Lucien, wat ga je met al die resten doen? Ik heb het
jou al honderd keer gezegd: ons huis ligt vol. Als
je rommel morgen niet weg is, gaat het allemaal de
vuilnisbak in.' 'Weggooien is ook zonde', dacht ik. Als
folietje heb ik dit been dan eens als nek uitgeprobeerd.
'k Vond dat nog wel geestig. Eerst
aan het lijf van een
teckel, maar die
combinatie viel
altijd voorover.
Met deze romp
was alles meer
in evenwicht. En
zo is de giraf
dus eerder toe-
vallig ontstaan.
In alle eerlijk-
heid, ik vind
mijn creatie wel
geslaagd, ja. Het
is eens iets anders
dan anders. Out of
the box, zoals we
zeggen. Wanneer
komt het op tv?
Dat ik het kan
opnemen, hé.

Giraffen van horen zeggen

De laatste tijd ben ik in de dierentuin geregeld naar de giraffen gaan kijken. Ik probeer me dan in te beelden hoe het moet geweest zijn om Zarafa in het echt te zien. De eerste giraf in je leven. En dan nog wel een die te voet van Marseille naar Parijs is gestapt. Geconcentreerd naar een giraf kijken kan nog altijd voor knikkende knieën zorgen. En dan bedoel ik écht kijken zonder ondertussen te staan kletsen, selfies te maken, te bellen of gauw een sandwich te eten. Wat een wonderlijk dier! Ik stel me dan ook iedere keer weer de vraag hoe de giraf ontstaan is. Kwam daar een schepper aan te pas? En zo ja, had hij of zij tijdens het ontwerpen van deze diersoort een baaldag of zat hij eerder op een piek?

Het lijkt me waarschijnlijker dat de giraf zich net als veel andere diersoorten gewoon goed heeft weten aan te passen aan de veranderingen in de natuur. Elf miljoen jaar lang heeft hij zich van z'n meest flexibele kant laten zien. Pas de afgelopen jaren ging het mis. De giraf is niet langer opgewassen tegen de vele stropers, de klimaatverandering, de overbevolking en alle oorlogen die woeden in de landen waar hij voorheen rustig en vrij leefde. In oostelijk en zuidelijk Afrika tref je er nog wel in het wild aan, maar in andere landen waar hij eerst voorkwam, zoals Mali, Nigeria of Eritrea, is er geen giraf meer te bespeuren. Sinds een tiental jaar is de giraf zelfs met uitsterven bedreigd. Stel je voor: een wereld zonder giraffen! Dat kán toch niet! Misschien beseffen we niet dat de giraf in gevaar is omdat we er zoveel zien. De giraf is werkelijk overal. Giraffen in de dierentuin, giraffen op tv, giraffen op meetlatten, giraffen op café, giraffen op bloempotten, giraffen op de wc ...

Dat komt doordat de giraf 'girafisch' gezien een sterk dier is: met dat maffe lijf en die vriendelijke kop van 'm kunnen ontwerpers heel wat kanten op. Spullen met een mooie giraf op verkopen ook beter dan die met afbeeldingen van huilende hyena's of knagende ratten op.

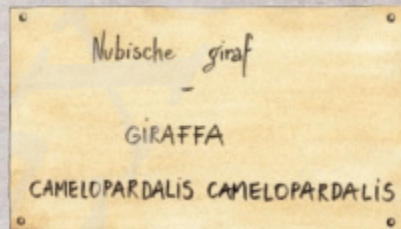
DE FOUTEKAARTENCOLLECTIE:

↪ (Het kan veelal voorkomen als je zo eentje stuurt.)

Kortom, of je nu al een giraf in het echt zag of niet: wij weten allemaal hoe die eruitziet. Toen Zarafa aan het begin van de negentiende eeuw in Frankrijk arriveerde, kenden mensen de giraf alleen maar ‘van horen zeggen’. En op basis van wat ze wisten ‘van horen zeggen’, gingen wetenschappers en artiesten aan de slag. De middeleeuwse kunstenaar Jeroen Bosch bijvoorbeeld schilderde een giraf met vervaarlijk grote hoorns. Dat beest lijkt meer op een vuurspuwend monster dan op een giraf.

Graaf van Buffon, een beroemd wetenschapper, kwam in 1776 al iets dichterbij de realiteit. Hij schreef bij een van zijn afbeeldingen: ‘De giraf is een van de mooiste en grootste dieren ter wereld. Maar jammer genoeg ook een van de meest nutteloze. Zijn rug biedt geen plaats voor een zadel. Je kunt er dus niet eens op rijden!’ Een giraf bestijgt je inderdaad niet zoals een paard. Een giraf moet je beklimmen. Girafrijden is eerder iets voor alpinisten dan voor ruiters. En altijd op ‘hoogst’ eigen risico.

In de dierentuin staat er op het naambordje bij de giraf:
Giraf – Giraffa Camelopardalis. Die wetenschappelijke naam gaat terug naar de tijd dat de mensen nog dachten dat een giraf een mix was van een kameel en een luipaard. Zarafa was een Nubische giraf en die ondersoort heet in het Latijn zelfs Giraffa Camelopardalis Camelopardalis. Ja ja, tweemaal. Geen tikfout tikfout. Ze moeten er toen dus wel héél zeker van geweest zijn dat het een kameel met luipaardprint betrof.

Voor ze ooit een giraf in het echt gezien hadden, probeerden verschillende geleerden om er een te tekenen.

Dat leek helemaal verzorgd op.

Dit is een bronzen prent van wetenschapper Buffon uit 1776.

Eerstelij gezegd vind ik dat mijn neefje van zeven beter een giraf uit zijn hoofd kan tekenen dan al die geleerden. Het verschil is wel dat hij al eens een giraf in het echt heeft gezien.